

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Slavnostni govor predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
na osrednji slovesnosti ob dnevu državnosti**

Kongresni trg, 24. junij 2025

Velja govorjena beseda!

Drage Slovenke in Slovenci, doma in v tujini, drage državljanke in državljani, prebivalke in prebivalci Republike Slovenije, dragi vsi!

Slovenski narod je sanje o lastni državi dosanjal pred 34 leti. Od takrat imamo o svoji državi različne predstave in ideje, vsi pa poudarjamo našo skupno željo, da bi bila Slovenija spoštovana doma in v tujini. Toda ugled si je treba prigarati. Pri tem smo lahko zelo uspešni, a le, če vsi skupaj in vsak posebej ravnamo – odgovorno. Odgovorno do preteklosti, odgovorno do sedanjosti, odgovorno do prihodnosti. Beseda 'odgovornost' ima več pomenov. Z vidika razvoja Slovenije, kot si jo želimo in zaslužimo, 'odgovornost' pomeni spoštovanje in uresničevanje naše ustave. V vsakdanjem življenju je 'odgovornost' načelo in izhodišče solidarne skupnosti. V odnosu do naše zgodovine in zgodovine mednarodne skupnosti pa 'odgovornost' pomeni tudi odgovornost ne pozabiti.

Slovenija je mlada država, zato je odgovornost ne pozabiti toliko pomembnejša. To, da danes ponosno pôjemo slovensko himno po vsem svetu, je privilegij, ki ga nimajo vsi narodi. Zanj se moramo zahvaliti borcem za samostojnost Slovenije. Brez policije in teritorialne obrambe, brez naših pogumnih ljudi, ki so se jugoslovanski politiki in vojski odločno uprli z vsem, kar so imeli, tudi s svojimi življenji, ne bi stopili na pot samostojnosti in državnosti. Toda zgodba o našem boju je bistveno daljša. Tako je naša odgovornost tudi, da nikoli ne pozabimo na vse rojake, ki so se stoletja borili in darovali življenja za slovenski prostor pod soncem, pa na borce narodnoosvobodilnega boja, ki so se med drugo svetovno vojno odločno in pogumno uprli okupatorjem. Brez vseh njih ne bi bilo mogoče niti razmišljati o tem, kaj šele dokazovati v praksi, da lahko kot narod in kot nacija o sebi in svoji prihodnosti odločamo sami. Odgovornost ne pozabiti pa pomeni tudi ureditev dostojnega pokopa žrtev povojnih pobojev. Cilj, za katerega si prizadevamo, še ni dosežen, a je na obzorju. Zavedamo se svoje odgovornosti, da končno udejanjimo pravico vsakega do pokopa in groba. Zato še enkrat ponavljam: naredimo ta korak. Naredimo korak, ki ne bo zmagoslavje enega politika, ene politike, ene stranke ali ene koalicije. Dostojen pokop naj bo naša druga slovenska osamosvojitve. Osamosvojitve intime od dnevne politike ter politizacije slovenske medvojne in povojne zgodovine. Z dostojnim pokopom kot izpolnitvijo svoje odgovornosti bomo kot država in kot skupnost dozoreli.

Spoštovani,

žal se je kmalu po koncu druge svetovne vojne pokazalo, da so bile njene grozote v mnogih glavah in tudi obljube o »nikoli več« hitro pozabljene. Še po koncu hladne vojne so v oboroženih spopadih po

vsem svetu umrli najmanj štirje milijoni ljudi. Število žrtev, posebej civilnih, še kar narašča, agresijam ni konca. Upravičeno se bojimo resnih regionalnih in celo globalnih posledic teh spopadov.

Začetek ruske agresije na Ukrajino je pomenil, da smo v Evropi prvič po drugi svetovni vojni znova doživeli osvajalno vojno. Ta vojna ni samo prikaz sile države, stalne članice Varnostnega sveta Združenih narodov, ki se poživlja na mednarodno pravo. Ta vojna priključuje tudi mračen spomin na prva desetletja 20. stoletja, ki so vodila v dve največji moriji v zgodovini človeštva. Vojna v Ukrajini vsak dan zahteva življenja na tisoče vojakov na obeh straneh. Umirajo preštevilni civilisti – že zdaj vemo in slutimo, da tudi v grozljivih okoliščinah. Na ta hudodelstva in še mnogo drugih, ki se dogajajo po svetu, dnevno opozarjajo mnoge države, med njimi tudi Slovenija v Varnostnem svetu Združenih narodov.

Kot so številne države na začetku 90. let opozarjale na zločine na območju nekdanje Jugoslavije. Mineva trideset let od genocida v Srebrenici. Genocida v naši neposredni bližini. Rane še danes niso zaceljene in zločini niso pozabljeni. Takrat smo bili zgroženi, ko je mednarodna skupnost le nemo opazovala, kaj se je dogajalo. In s tem tako rekoč dopustila ta nepojmljivi zločin. Res je, pravosodni mlini so mnoge, tudi najhujše zločince, spravili za zapahe. A šele po tem, ko se je genocid zgodil. Umorjenih očetov, bratov, sinov pa žalujočim družinam ne bo vrnil nihče.

Vojni zločini in zločini proti človeštvu, tudi najhujši, se še vedno dogajajo. Na primer v Sudanu, Mjanmaru. Številni nedolžni ljudje stran od oči svetovne javnosti umirajo vsak dan. Njihovih krikov ne sliši nihče, medtem pa pravzaprav v neposrednem prenosu spremljamo izvajanje genocida v Gazi in zločine proti Palestincem na Zahodnem bregu.

Gaza postaja ne le sinonim za nečlovečnost, ampak tudi še en sinonim za rušenje temeljev mednarodnega prava. Kdo med nami bi si lahko mislil, da bodo nekega dne tožilca in več sodnic mednarodnega kazenskega sodišča doletele sankcije samo zato, ker opravljajo svoje delo in preganjajo odgovorne za zločine proti človeštvu? Kdo med nami bi si lahko mislil, da bo generalni sekretar Združenih narodov razglašen za nezaželeno osebo? In to le zato, ker brani ustanovno listino Združenih narodov. Dokument, ki je nastal na pepelu grozot druge svetovne vojne. Ki daje obraz humanosti, za katero naj bi si kot mednarodna skupnost prizadevali; dokument, h kateremu je pristopilo 193 držav – zato, da se zlo, kot se je dogajalo pred 80 in več leti, ne bi nikoli več ponovilo. In ta »nikoli več« pripada vsem. Kajti človečnost je nedeljiva. Zato je treba vpiti in opozarjati. Vsak dan. Vsako uro. Vsako minuto. Naj se ta morija Palestinec konča – naj se genocid v Gazi konča, ne čakajmo, da bo izvršen do konca!

Spoštovani,

odgovornost za prihodnost mora prav tako biti naše vodilo, če želimo izzive, s katerimi se spoprijemamo, pričakati in premagati kot spoštovanja vredna, vključujoča, razvita in napredna skupnost. Politika mora služiti ljudem in jim biti zgled. V njih mora krepiti zaupanje v vladavino prava. V to, da so slišani. V sistem nadzora in ravnovesij. Politika mora dosledno dokazovati, da sta transparentnost in vključevanje vrednoti, ne problem. Zato moramo v Sloveniji vse težave in ovire, na katere naletimo pri gradnji in vzdrževanju take skupnosti, obravnavati resno, z negovanjem vključujočega dialoga in visoke politične kulture.

Na pet takih težav velja opozoriti.

Prva je neupoštevanje uveljavljene ljudske volje, izražene na referendumu. To kaže primer uvedbe preferenčnega glasu, ki ga je podprlo več kot 70 odstotkov volivk in volivcev, a po letu dni še vedno ni v veljavi. Volivke in volivci so svoje povedali. Želijo imeti večji vpliv na to, kdo bo v njihovem imenu odločal in vodil državo. Ustava je jasna: v Sloveniji je nosilec oblasti ljudstvo, ne vsakokratna vlada ali opozicija. Od neposredno izvoljenih poslank in poslancev je upravičeno pričakovati, da bodo odgovorno spoštovali in torej uresničili voljo ljudstva.

Drugi izziv je netransparentnost. Z njo se redno spopadamo. Tudi uspešno. Politika je s tem, ko je odpovedala referendum o gradnji JEK 2, ljudem poslala pravo sporočilo. Razprava o naši jedrski prihodnosti se bo seveda nadaljevala – na podlagi podatkov in analiz, z jasno opredeljenimi posledicami naših odločitev. To pa ne velja le za področje jedrske energije. Že jutri bodo na mizi novi, finančno zahtevni projekti. Slovenija se je zavezala, da bo precej več vlagala v svoje obrambne zmogljivosti. To pomeni tudi nakupe vojaške opreme in tehnologije, kar bo dodatno obremenilo slovenski proračun.

A naj pri tem ne bo nikakršnega dvoma. Vlaganje v boljšo obrambno sposobnost Slovenije je odgovorno ravnanje. Narekujejo ga geopolitične razmere v regiji ter spremembe pri tradicionalnih zaveznikih in zavezništvi. Evropa se mora v obrambno-političnem pogledu postaviti na noge. Moramo biti pripravljeni. Tudi na to, da bomo, kot že prej v zgodovini, za svojo varnost, za svojo domovino morali najprej poskrbeti sami. Toda moč skupnosti ni samo v tem, kako je oborožena. Moč skupnosti je tudi v tem, kako je povezana. Zato je za vse nas pomembno politično sporočilo, da zaradi vlaganja v obrambo socialne in druge pravice prebivalcev Slovenije ne bodo trpele. Prav zato je transparentnost pri odločanju tako pomembna: kaj, kako, zakaj in po kakšni ceni lahko kupujemo z javnim denarjem.

Tretja ovira, s katero se srečuje Slovenija, je trk meritokracije in strankokracije. Praksa izbire kadrov po načelu, da ni pomembno, kdo je, samo da je naš, je bila med ljudmi v Sloveniji že davno opažena in razumljena kot problem. S tem se moramo resno ukvarjati, kajti tako ravnanje ima negativne posledice za razvoj in trdnost naše skupnosti. Trud in sposobnost odločevalcev, da poiščemo in osmislimo kompromis, na podlagi katerega bodo vse odgovorne položaje v državi zasedali najboljši kadri, je v javnem interesu in interesu vseh nas. Le tako bo Slovenija lahko izkoristila svoje potenciale in napredovala med najuspešnejše. V nasprotnem primeru ne bomo nikoli dohiteli tistih, ki so pomen meritokracije za napredek družbe že spoznali ter ga tudi uspešno vključili v delovanje in upravljanje svoje države.

Četrty izziv je povezan z odnosom do podnebne krize. Kot da smo se v obdobju geopolitičnega vrtenca, v katerem smo se znašli, upehali in pozabili na pregreto podnebje. Vendar je podnebna kriza tu. Ne smemo pozabiti, da se je treba nanjo resno in odgovorno prilagajati.

Doslej smo se o podnebni krizi večinoma pogovarjali skozi prizmo posledic, kot so naravne katastrofe, a ključno je obravnavanje njihovih vzrokov. To ni lahka naloga, je pa izjemno odgovorna. Podnebna kriza in varstvo okolja nasploh sta preveč kompleksni problematiki, da bi njuno reševanje podredili ozkim političnim, ekonomskim ali lokalnim interesom. Izgradnja in ohranjanje države in skupnosti, ki se bo znala spoprijeti s podnebno krizo, sta naša skupna odgovornost.

Peti izziv, ki ga moramo resno obravnavati, če si želimo živeti v urejeni, razviti, vključujoči državi, je pravosodje, ki je pomemben steber ravnovesja moči v demokratičnem političnem sistemu. V našem pravosodju ni vse idealno in kritična presoja njegovega dela mora biti stalnica. To pomeni také reševanje problemov v pravosodju kot tudi v zakonodaji, kar bo omogočilo delujočo pravno državo in s tem vladavino prava ter enako pravno varnost za vse. O tem ne sme biti nikakršnega dvoma. Tisto, kar močno skrbi, pa je čedalje agresivnejše javno prizadevanje za diskreditacijo pravosodja in drugih institucij pravne države.

Zgled za pavšalno in splošno diskreditiranje pravosodja žal dajejo sami politiki. Motivirani le z lastnimi interesi svojo prepoznavnost zlorabljajo za prepričevanje javnosti, da je pravosodje 'pravo' le takrat, ko razsoja v njihovo korist ali korist njihovih političnih somišljenikov in podpornikov. Tako ravnanje zrcali nizko raven politične kulture in je milo rečeno neodgovorno. Vodi v brezvladje. V takem okolju svojo domovinsko pravico dobijo radikalni ukrepi in rešitve, značilni za avtokracije, in ne za demokratične družbe, v kakršni si želimo živeti v naši državi. Zato je nujno prepoznavati značilnosti avtokratskega

vodenja držav, ki so v preteklosti vodile tudi v fašizem in nacizem. Med prepoznavnimi simptomi so kult nezmotljivega vodje, nestrpnost do vsakršne drugačnosti, preganjanje manjšin, intelektualcev, podrejanje univerz, prirejanje izidov volitev na podlagi dezinformacij ... Vse to so dobro znani simptomi avtokratskega vodenja in ne smemo si zatiskati oči pred takimi čedalje očitnejšimi težnjami – tudi v Evropi.

Spoštovani,

Evropa je naš dom, a je tudi naša velika skrb. Ob notranjepolitični neenotnosti nelagodje povzroča tudi položaj Evropske unije v svetovnem gospodarstvu. Številke so neizprosne. Evropa zaostaja za Kitajsko in tudi za Združenimi državami Amerike. Draghijevo poročilo ponuja predloge ukrepov, ki bi jih Evropska unija morala izvesti za okrepitev svojega položaja v mednarodni skupnosti. Te predloge je treba vzeti skrajno resno, vendar s pomembnim premislekom.

Evropska unija mora postati strateško neodvisna in geopolitično vplivna, vendar mora hkrati ohraniti temelje, na katerih je nastala. Spomnimo: ta edinstvena povezava držav, katere ponosna članica je že več kot dve desetletji tudi Slovenija, temelji na vrednotah svobode, demokracije, enakosti, pravne države ter spoštovanja človekovega dostojanstva in človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Te vrednote so skupne vsem državam članicam v družbi, ki jo označujejo pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravičnost, solidarnost ter enakost žensk in moških. Te vrednote so del prava Evropske unije. In samo taka Evropska unija je tudi naša Evropska unija.

Naša zato, ker odraža tudi naš značaj. Slovenija namreč pomeni skupnost, ki vlaga v znanost, izobraževanje, kulturo in šport. Je skupnost, ki skrbi za starejše, za medgeneracijsko solidarnost, dolgotrajno oskrbo ter vsem dostopno zdravstveno in socialno varstvo. Je skupnost, ki vlaga v ohranjanje zdravega in čistega okolja. Seveda pri nas še zdaleč ni vse idealno. A če želimo Slovenijo, ki je varna in pripravljena svojo varnost braniti, z vsemi sredstvi, če bo treba, potem moramo vedeti tudi, kaj branimo. Branimo državo, ki omogoča svobodno ustvarjanje in podjetništvo ter hkrati skrbi, da v njej nihče ni zapostavljen, marginaliziran, diskriminiran ali izključen. Branimo skupnost, ki se zavzema za krepitev vladavine prava, za spoštovanje vseh človekovih pravic, vseh in vsakogar, za učinkovit boj proti korupciji in za zoperstavljanje podnebni krizi. Graditi, zgraditi ter ohraniti tako skupnost in tako državo je dolžnost in odgovorna naloga vsakega politika, vsake stranke in vsake koalicije. Zato, da bomo preživel kot nacija. Zato, da bomo mi in prihodnje generacije vsak dan in kjer koli ponosni na Slovenijo, na našo državo, ki nam jo zaradi njenih lepot številni tako zelo zavidajo.

Dragi vsi,

zdajšnje dogajanje po svetu ne daje veliko razlogov za sproščenost in smeh. Pa vendar: ne dovolimo, da nam kdo to vzame. Sproščenost in smeh nista samo pol zdravja, kot pravijo. Sta tudi odraz samozavesti naroda. Naroda, ki ne živi v negotovosti. Ki ga ne razjedajo preteklost in razlike. Naroda, ki ve, kaj hoče, zato da obstane. In naša pot naprej je jasna. Vemo, da občutki strahu, kaosa in brezvladja ne ustvarjajo okolja za razvoj in uresničevanje naših možnosti za rast. Ustvarjajo pa ga gospodarska uspešnost, znanstveni, kulturni, športni in vsi drugi dosežki prebivalcev Slovenije, solidarnost, skrb za sočloveka, vladavina prava ter odgovornost.

Kot bomo kmalu videli na tem odru, nam tudi mladi, najmlajši, sporočajo, da moramo v prihodnost zreti samozavestno in z optimizmom. Pravijo sicer, da »na mladih svet stoji«. Ne drži povsem. Mladi soustvarjajo svet. Mladi so znanilci prihodnosti. Mnogokrat nam pokažejo luč tam, kjer vidimo samo temò. Toda njihove stvaritve so v mnogočem odvisne od temeljev, ki jih gradimo mi, starejši. Mi smo tisti, ki moramo ravnati zgledno.

Naša odgovornost je graditi ter ohraniti domovino in svet, ki ju bodo mladi lahko utrjevali ali naredili boljša. Pokažimo jim, da želimo in znamo biti odgovorni. Da se zmoremo pogovarjati, prilagajati drug drugemu, spoštovati in vključevati drug drugega. Odgovornost namreč ni izbira — je dolžnost vseh nas. Če je ne bomo živeli in vanjo verjeli, jutri ne bo svobode, ki jo danes praznujemo. Naša drža danes bo zgodovina jutrišnjih dni.

Hvala vam in iskrene čestitke vsem ob dnevu državnosti.